

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 26^{ΗΣ} ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1985

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΛΟΥΚΑ ΜΟΥΣΟΥΛΟΥ

Ε Ο Ρ Τ Α Σ Μ Ο Σ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΤΕΙΟ ΤΗΣ 28^{ΗΣ} ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ κ. ΛΟΥΚΑ ΜΟΥΣΟΥΛΟΥ

Μακαριώτατε,

Κύριε Πρόεδρε τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων,

Κύριοι Ὑπουργοί,

Κύριοι Ἀρχηγοὶ τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων,

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Βρισκόμαστε καὶ πάλιν στὸν ἵερὸν αὐτὸν χῶρο τοῦ Ἀνωτάτου Πνευματικοῦ Ἰδρύματος τῆς Χώρας μας γιὰ νὰ γιορτάσουμε τὴν ἐπέτειο τῆς 28ης Ὁκτωβρίου.

Εἶναι ἡ ἐπέτειος τοῦ Ἑλληνο-Ἴταλικοῦ Πολέμου, κατὰ τὸν ὅποιο γράφτηκαν μερικὲς ἀπὸ τὶς λαμπρότερες σελίδες τῆς πολυτάραχης ἱστορίας μας.

Χρέος μας εἶναι νὰ τιμήσουμε τοὺς ἥρωες ποὺ συνετέλεσαν μὲ τὴ θυσία τῆς ζωῆς τους στὸ νὰ γραφοῦν οἱ σελίδες αὐτές. Καὶ δὲν νομίζω πώς ὑπάρχει καλύτερος τρόπος ἀπὸ τὸ νὰ ὑπενθυμίσουμε ἐδῶ τὶς συνθῆκες κάτω ἀπὸ τὶς ὅποιες ἐγένετο ἡ θυσία τους. Θεωρῶ δὲ σκόπιμη τὴν παράθεση σχολίων τινῶν πάνω στὴν ἀξιοποίηση τῆς θυσίας αὐτῆς. Ἀπὸ τέτοια σχόλια μποροῦν νὰ προκύψουν ὡφέλιμα διδάγματα.

Όκτωβριος τοῦ 1940, πρὸν ἀπὸ 45 ἀκριβῶς χρόνια.

Ἡ θύελλα τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ποὺ ἔσπασε ἀπὸ τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1939, ἔχει ἀλλάξει τὴν ὅψη τοῦ χάρτη τῆς Εὐρώπης. Μεγάλα ἔθνη μὲ λαμπρὰ πολεμικὴ ίστορία ἔχοντας ὑποδουλωθεῖ, ἀλλα μικρότερα ἔχοντας ἔξαφανισθεῖ, καὶ ἄλλα ἀναμένοντα περίτρομα τὴν σειρά τους. Ὁλόκληρη σχεδὸν ἡ Εὐρώπη κυριαρχεῖται ἀπὸ τοὺς δικτάτορες τοῦ ἄξονος Βερολίνου-Ρώμης. Οἱ ἐπιθυμίες τοῦ Χίτλερ καὶ τοῦ Μουσολίνι εἶναι νόμοι.

Τὰ πάντα ἔχοντας κυριολεκτικῶς ἴσοπεδωθεῖ. Ἡ Γαλλία, τὸ Βέλγιο, ἡ Ὀλλανδία, ἡ Δανία, ἡ Νορβηγία, στενάζοντας κάτω ἀπὸ τὸ πέλμα τῶν εἰσβολέων. Ἡ Αὐστρία, Τσεχοσλοβακία, Πολωνία, κ.λπ. δὲν ὑφίστανται πλέον.

Ἡ μόνη Εὐρωπαϊκή χώρα, ποὺ διατηρεῖ ἀκόμα τὴν ἀνεξαρτησία της καὶ ἔξακολονθεῖ νὰ μάχεται, εἶναι ἡ Ἀγγλία. Ἄλλα καὶ αὐτὴ ψυχορραγεῖ. Τὰ στρατεύματά της ἔχοντας διαλυθεῖ στὴν Εὐρώπη, καὶ βρίσκονται σὲ ὑποχώρηση κατὰ μῆκος τῶν μεσογειακῶν ἀκτῶν τῆς Αίγυπτου.

Ἡδη ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου πυκνὰ νέφη συσσωρεύονται στὴ Χερσόνησο τοῦ Αἴμου. Καὶ τὰ Βαλκανικὰ Κράτη σπεύδοντα, τὸ ἔνα μετὰ τὸ ἄλλο, νὰ δηλώσοντας ὑποταγὴ στοὺς νέους ἥγεμονες τῆς Εὐρώπης, γιὰ νὰ ἔξασφαλίσοντας τὴν εὔνοιά τους. Ἐξαίρεση ἀποτελεῖ ἡ Ἑλλάδα, ἡ δύοια μόνη διατηρεῖ τὴν ψυχραιμία καὶ τὴν ἀξιοπρέπειά της, παρὰ τὶς εἰδικὲς συνθῆκες κάτω ἀπὸ τὶς δύοτες βρίσκεται. Πράγματι, ἀπὸ τὸ προηγούμενο ἥδη ἔτος, ἰσχυρές ιταλικὲς στρατιές ἔχοντας ἐγκατασταθεῖ στὰ βόρεια σύνορά της, στὴν ἀλβανικὴ μεθόριο, ἐνῶ πρὸς Νότον ὁρθώνονται ἀπειλητικὲς οἱ ναυτικὲς βάσεις τῆς ὑποδουλωμένης Δωδεκανήσου. Οἱ προκλήσεις διαδέχονται ἡ μιὰ τὴν ἄλλη καὶ ἔξικνοῦνται μέχρι τοῦ τοπιλλισμοῦ τοῦ ενδρόμου «Ἐλλη» κατὰ τὴν γιορτὴ τῆς Μεγαλόχαρης, τὴν 15ην Αὐγούστου.

Αὐτὴ ἦταν σὲ γενικὲς γραμμὲς ἡ εἰκόνα, ὅταν τὴν 3ην πρωινὴ τῆς 28ης Ὁκτωβρίου 1940, ἐπεσκέπτοντο τὸν Πρωθυπουργὸν τῆς Ἐλ-

λάδος, δ' Ἰταλὸς Πρεσβευτής, γιὰ νὰ τοῦ ἐπιδώσει τὸ ἵταμὸ τελεσίγραφο τοῦ δικτάτορα τῆς Ρώμης.

Μὲ τὸ τελεσίγραφο αὐτό, ποὺ ὁ ἴδιος ὁ Ἰταλὸς Πρεσβευτής χαρακτηρίζει στὰ ἀπομνημονεύματά του ὡς πρᾶξιν ἀτιμίας, ἀνακοινώνεται πρὸς τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνησην ὅτι μεταξὺ ἀλλων ἡ Ἰταλία ἀποφάσισε νὰ καταλάβει μὲ τὶς ἔνοπλές της δυνάμεις ὁρισμένα στρατηγικὰ σημεῖα τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους καὶ ζητᾶ νὰ μὴ παρεμποδιστεῖ ἡ ἐλευθέρα διέλευση τῶν στρατευμάτων τῆς.

Ἡ ἀπάντηση τοῦ γηραιοῦ Ἑλληνα Πρωθυπουργοῦ ἦταν ἔνα κατηγορηματικὸ καὶ ἥχηρὸ «OXI», ποὺ ἔγινε ἔκτοτε ἱστορικὸ σύμβολο γενναιότητος καὶ ἀξιοπρεπείας.

Ο πόλεμος ἦταν πλέον πραγματικότης. Καὶ τὴν 6η πρωινὴ ἐπληροφορεῖτο ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἀπὸ τοὺς ἥχους τῶν σειρήνων καὶ τὸ φρεάτιον, ὅτι οἱ φασίστες τῆς Ρώμης, ποὺ μὲ τὸν τορπιλλισμὸ τῆς «Ἑλλῆς» ἀσέβησαν πρὸς τὶς θρησκευτικές του παραδόσεις, αὐτοὶ ποὺ συνεχῶς δημιουργοῦσαν ἐπεισόδια σὲ βάρος τῆς ἐθνικῆς του ἀξιοπρεπείας, ζητοῦν τώρα ἀπροκάλυπτα νὰ τὸν ὑποδουλώσουν.

Καὶ συντελεῖται ἔξαφνα τὸ θαῦμα! Ο λαὸς αὐτός, ποὺ δυστυχῶς σκεδὸν πάντοτε εὑρίσκεται διχασμένος, ξεσηκώνεται μονοιασμένος γιὰ νὰ προστατεύσει τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἀξιοπρέπειά του. Ξεχύνεται στὸν δρόμονς μὲ ἔναν ἔξαλλο, ἀκράτητον ἐνθουσιασμό. Οἱ ξένοι ποὺ βρίσκονται στὸν τόπο μας ἔξησαν τὶς ἀξέχαστες ἐκεῖνες ὕρες, ἀλληλοκοιτάζοντο καὶ διερωτῶντο ἀν ἐπρόκειτο περὶ γενναιότητος ἢ παραφροσύνης.

Τὴν ἀπάντηση τὴν πήρανε μὲ τὰ γεγονότα ποὺ ραγδαῖα ἀκολούθησαν καὶ ἐκτυλίχθηκαν πάνω στὶς κορφὲς τῆς Πίνδου καὶ τὰ ἄγρια βουνά τῆς Ἀλβανίας. Ἐκεῖ γράφτηκε ἔνα, ἀσύλληπτο σὲ μέγεθος καὶ μεγαλεῖο, ἔπος. Τὸ ἔπος τοῦ 1940, ποὺ κατέπληξε ἐχθροὺς καὶ φίλους.

Ἀναμφισβήτητα, τὸ ἔπος τοῦ 1940 ἦταν προϊὸν πολλῶν παραγόντων. Πιστεύω δμως ἀκράδαντα πὼς ὁ κυριώτερος μεταξὺ αὐτῶν

ῆταν ἡ ἐνότητα καὶ ἡ ὅμονοια τοῦ λαοῦ μας. Μιὰ ἐνότητα ποὺ ἔσφρικά
ξεπήδησε καὶ σφυρηλατήθηκε μπροστά σ' ἓναν ἐπίδοξο κατακτητή,
ὅ διοῖος δὲν ἐπιβούλευετο μόνο τὴν ἐλευθερία τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν
ἐσέβετο οὔτε τὶς ἔθνικὲς καὶ τὶς θρησκευτικές του παραδόσεις.

"Ετσι, γιγαντώθηκε ἡ θέληση καὶ ἡ μαχητικότητα τοῦ Στρατοῦ μας,
τοῦ διοίου τὰ ἀνεπανάληπτα κατορθώματα ἐξευτέλισαν τὶς φασιστι-
κὲς λεγεῶνες καὶ ἔδωσαν τὶς πρῶτες νίκες στὸν ἀπέλπιδα ἄγώνα ποὺ
διεξῆγε μόνη τότε ἡ Μεγάλη Βρεταννία, αἰμάσσονσα καὶ ψυχορρα-
γοῦσσα. Καὶ χρειάσθηκε, γιὰ νὰ δαμασθεῖ ὁ Στρατὸς αὐτός, μιὰ οιζικὴ
ἀλλαγὴ στὰ πολεμικὰ σχέδια τῶν δύο δικτατόρων. Οἱ χιτλερικὲς στρα-
τιὲς ὑποχρεώθηκαν νὰ ἀναβάλουν τὴν ἐξόρμησή των πρὸς Ἀνατολὰς
καὶ νὰ στραφοῦν πρὸς Νότον, γιὰ νὰ βοηθήσουν τοὺς συνεταίρους τους
ποὺ ἐμάχοντο ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων.

Κάτω ἀπὸ τὰ ταυτόχρονα πλήγματα τῶν φασιστικῶν καὶ χιτλε-
ρικῶν μεραρχιῶν ὁ Στρατός μας κάμπτεται καὶ ἡ Πατρίδα μας ὑπο-
δουλώνεται. Νέα κατάσταση τώρα δημιουργεῖται, οἱ συνθῆκες ἀλλά-
ζοντ τὴν κατεχόμενη χώρα. Ἡ ἐνότητα τοῦ λαοῦ μας, ποὺ τόσο βοή-
θησε νὰ ἐπιτύχουμε τὰ μέχρις ἐδῶ λαμπρὰ ἐπιτεύγματά μας, γρήγορα
διαλύεται. Ἡ διχόνοια καὶ πάλιν ἐμφανίζεται ἀνάμεσά μας. Λαμβάνει
μεγάλες διαστάσεις μέσα στὴ δυστυχία τῆς κατοχῆς καὶ κορυφώνεται
μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσή μας. Καὶ τὸ χειρότερο εἶναι ὅτι παρασυρόμε-
νοι ἀπὸ τὰ πάθη μας ὀδηγούμεθα σὲ πράξεις καὶ ἐνέργειες ποὺ ἀμαν-
ρώνοντ τὴν τόσο λαμπρὰ ἀρχικὴ πολεμική μας δράση.

"Ετσι, μετὰ τὸν πόλεμο δὲν μπορέσαμε νὰ ἀξιοποιήσουμε τὴν
προσφορά μας παρὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀκτινοβολία τῆς, καὶ βασικὰ
Ἐθνικά μας θέματα, ὅπως τῆς Κύπρου καὶ τῆς Βορείας Ἡπείρου, ὅχι
μόνον μένοντα ἀλλα, ἀλλὰ εὑρίσκονται σήμερα σὲ πολὺ δυσχερῆ θέση.

"Οταν κατὰ τὸν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ἡ Πατρίδα μας μὲ τὸ θρυ-
λικὸ «ΟΧΙ» ἐτάσσετο, μόνη αὐτή, στὸ πλευρὸ τῆς Μεγάλης Βρεταν-

νίας, ποὺ περνοῦσε τότε τὶς δυσκολότερες στιγμὲς τῆς ἴστορίας της, ποιὸς θὰ μποροῦσε νὰ διανοηθεῖ πώς ἡ φίλη αὐτὴ χώρα, τῆς δποίας δ τότε Πρωθυπουργὸς διεκήρυντε δτὶ στὸ μέλλον ἀντὶ τοῦ «Οἱ Ἑλληνες πολεμοῦν σὰν ἥρωες» θὰ πρέπει νὰ λέμε πώς «οἱ ἥρωες πολεμοῦν σὰν Ἑλληνες», θὰ ἀρνιόταν μεταπολεμικῶς νὰ ἀνταποκριθεῖ στοὺς πόθους τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ θὰ δημιουργοῦσε τὸ τραγικὸ γιὰ τὸν ἐλληνισμὸ σημερινὸ πρόβλημα τῆς Κύπρου; Καὶ ἀκόμα, ποιὸς θὰ μποροῦσε νὰ διανοηθεῖ πώς οἱ νικητὲς σύμμαχοί μας μὲ τόσην εὐκολία, θὰ ἄφηναν τὰ ἐδάφη μας τῆς Βορείου Ἡπείρου στοὺς ἄλλοτε ἔχθρούς των, τὰ ἐδάφη ἐκεῖνα γιὰ τὰ δποῖα τόσο χύσαμε αἷμα;

Ἄναμφισβήτητα ἡ Χώρα μας δὲν ἀποκόμισε ἀπὸ τὸν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ἀνάλογα μὲ τὰ ὅσα ἔχει προσφέρει. Θὰ μποροῦσε μάλιστα νὰ λεχθεῖ πώς βγῆκε ἀπὸ τὸν Πόλεμο αὐτὸν τρομερὰ ἀδικημένη. Τὰ αἴτια εἶναι πολλὰ καὶ διάφορα. Ἔχω δμως τὸ αἰσθῆμα δτὶ τὸ σημαντικότερο ἀπὸ ὅλα εἶναι ὁ διχασμός μας. Ὁ διχασμὸς ποὺ ξεκίνησε μέσα στὶς δυστυχίες τῆς Κατοχῆς, ἐπεκτάθηκε καὶ συνεχίσθηκε μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση μὲ ὅλα τὰ δραματικὰ συνεπακόλουθά του.

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Τὰ ὅσα εἰπώθηκαν σήμερα ἐδῶ εἶναι τραγικὲς ἀλήθειες. Ὁ δμιλῶν πιστεύει πώς δὲν ὑπάρχει ιαταλληλότερη εὐκαιρία ἀπὸ τὴν ἐπέτειο τῆς 28ης Ὀκτωβρίου γιὰ νὰ προβληθοῦν οἱ ἀλήθειες αὐτές, ἀπὸ τὶς δποῖες προκύπτει ἡ Ἐθνικὴ ἀνάγκη τῆς μὲ κάθε τρόπο συντηρήσεως καὶ διαφυλάξεως τῆς ἐνότητός μας. Εὐχαριστῶ.

Κατ' ἀπόφαση τῆς Συγκλήτου διμιλητῆς τῆς σημερινῆς Πανηγυριῆς συνεδρίας δρίσθηκε ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Ἀγαπητὸς Τσοπανάκης, δ ὅποιος θὰ ἀναπτύξει τὸ θέμα: «Ἡ πορεία καὶ ἡ μορφὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας».

Παρακαλῶ τὸν κ. Τσοπανάκη νὰ λάβει τὸ λόγο.